

PRIMORSKI DNEVNIK

GLASILO OSVOBODILNE FRONTE ZA SLOVENSKO PRIMORJE

Leto 2. šte. 244 - Cena 4. lire

TRST, nedelja 17. marca, 1946

Uredništvo in uprava, Piazza Goldoni št. 1-1
Tel. št. 93806 93807, 93808. Rokopisi se ne vračajo

Še vedno:

Grobo oviranje izražanja samoodločbe za FLRJ

Organi civilne policije v Kanalu ob Soči so dne 12. t. m. ob priliki demonstracije zaradi silovine v Skladu artileriji tovariša Poterela Franca iz Kostanjevice. Prepejali in suvali so ga, nato pa odpeljali na policijo.

Dne 12. t. m. ob 9. uri so organi civilne policije strgali in odnesli slovensko zastavo tovarišici Hrovatin Justini, v ulici Madonna del Fante št. 25, v Podgorji pri Gorici.

Dne 11. t. m. zvečer je bil v Modani masovni sestanek, katerega je ZVU dovolila. Sestanek se je vršil v prostorih KNOO. Po končanem predavanju je mladina zapela. Pridržali so v sobo civilni policisti in en ameriški policist. Artileriji so prodavatelji in vaščane Mikulina Rajmonda, Srebrnika Antona, predsednika KO SIAU, in Pulce Konrada, tajnika KO SIAU. Artileriji so najprej odpeljali na policijo v Dobrovo, nato pa v goriske zapore, kjer so mu dandanes. Ko je ljudstvo protestiralo proti takemu ravnanju so mu zagrozili z naprednimi brzostralkami.

Dne 13. t. m. zvečer je organ civilne policije v Smartnu pozval tovariša Dragota, naj pred njim govori italijansko. Nato mu je odvzel še kolo.

Dne 14. t. m. so člani civilne policije prišli v Smartno in od hiše do hiše zahtevali vole, da bi jim spravili jeep iz močvirja. V hiši tovariša Perčolca Jožefa so s silo zahtevali vole, fantiči pa na vratih hleva grozili in ga grabili za obleko tako, da so mu go strgali. Od domače gospodinje pa so zahtevali osebno izkaznico, izkaznico so ji že dve uri prinesli nazaj, in jo obenem pozvali, naj se zgleda na policiji.

V noči 12. t. m. so nekateri tovariši v ulici Sv. Gabrijele v Gorici stali na straži pri slavaloku, ki so ga prebivalci postavili za sprejem mednarodne komisije. Stražili so, da bi ga reakcionarji ne podrli kar so že večkrat poskušali. Prišli pa so zavezniški vojaki, ki so z naperjenimi samokresi najprej izvršili pri tovariših osebno preiskavo, nato pa jih pozvali naj ne strajajo več slavaloka, ker jih bodo sicer zaprli. Zavezniški vojaki so nato izvršili preiskavo še v hišah ob potoku Korn.

Lastnica hiše št. 19, v ulici Sv. Gabrijele v Gorici, je strgala namizniku Gabrijele Viktorju štiri zastave z oken. To dejanje je povzročilo dvakrat.

Dne 14. t. m. ob 23. uri je skupina zavezniških vojakov prišla k največjemu slavaloku v Sežani, in ga skušala zažgati. Pozneje sta dva zavezniška vojaka skušala zažgati slavalok, postavljen pred gostino Malana. Tovariši, ki so bili navzoči, so šli na policijo, ter privedli zavezo. Policija je prihitela k slavaloku in ustavila vojaka. Pri tem je eden izmed vojakov skril svoj samokres med zelenje slavaloka in hotel prikazati, da so ga skрили tovariši. Pokazal je na orožje in dejal, da so ga z njim hoteli napasti. Nekateri tovariši pa je policiji posneli dejansko stanje. Po kratkem izgovorjanju so organi zavezniške policije odvedli vojaka in pustili tovariše.

Dne 10. t. m. so večerani Kreda pri Kobaridu postavili pred val drog, z jugoslovanske zastavo. Pozneje so ameriški civilni policisti zahtevali, da se mora zastava sneti. Kljub temu, da je lastnik zemljišča dovolil, da se postavi drog za zastavo, je policija zastavo snela in jo odnesla s seboj. Ljudstvo je na drog postavilo drugo zastavo. Policija je ponovno zahtevala, naj bi zastavo sneli kar pa je ljudstvo prepečilo.

Churchill hoče vojno mi hočemo mir

so vzklikali demonstranti v New-Yorku

New York, 16. - Reuter - Včeraj je govoril W. Churchill na banketu pred 2.000 ljudmi, med katerimi je bilo 42 tujih veleposlanikov in poslanikov.

Njegov govor so živahno pričakovali po vsem svetu v zvezi z intervjujem generalisa Stalina v »Pravdi«.

Churchill je govoril o izolacionizmu, dodal, da imajo ZDA in Rusija kot najmlajši narodi tudi največjo vitalnost.

Pred demobilizacijo Andersove armade

London, 16. - VZVN - V Londonu razpravljajo o načrtih za demobilizacijo poljskih oboroženih sil pod angleškim poveljstvom. Včeraj sta Attlee in Bevin sprejela generala Andersa, poveljnika poljskih sil v Italiji, ter se mu obrazložila potrebo, da se te sile demobilizirajo.

Bevin je nato sprejel tudi poveljnika poljskih sil na Škotskem, na Srednjem Vzhodu ter v Nemčiji. V prihodnjih dneh namenjajo poslati vsakemu članu kopnih, pomorskih in zračnih oboroženih sil dve listini. Ena imeta teh bo vsebovala uradni razglas poljske vlade za povratek v domovino, druga pa bo pisno angleškega zunanjega ministra, v katerem vzpodbuja vojake, naj smatrajo resno ponudbo poljske vlade izražajoč hkrati upanje, da jo bodo mogoče sprejeti.

O dnevu demobilizacije poljskih sil ter o prihodnosti pripadnikov teh sil, ki se ne marajo vrniti na Poljsko, niso še ničesar sklenili.

Četrti sestanek UNRRA-e

Atlantic City, 16. - VZVN - Generalni razvratelj, ki je odstopil od ustanove UNRRA, Herbert Lehman, je izjavil, da je ustanova UNRRA izvršila največje delo, ki so ga sploh kdaj opravili v zgodovini. Lehman je izjavil delegatom 47 narodov, ki so se sestali v Atlantic Cityju na četrtem sestanku ustanove UNRRA, da ni organizacija, še daleč od tega, da bi mogla odpraviti pomanjkanje milijonov, ki trpe lakoto.

Predsednik odbora za zunanje zadeve poslanske zbornice Sol Bloom, ki ga je ministri predsednik Byrnes določil, da izreče dobrodoščilo delegatom v imenu Združenih držav, je dejal svetu, da morajo narodi, ki so člani ustanove UNRRA, določiti o nadaljnjem delu, sicer bo 500 milijonov ljudi trepetalo lakoti. Določili so, da bo ustanova UNRRA izvršila svojo nalogo do konca tega leta, izvenjsi Arizjo, ki jo bo preskrbovala do 19. marca 1947.

Bloom je izjavil, da bi se mogel svetovni prehranjevalni položaj še poslabšati prihodnje leto. Izrazil je upanje, da bodo ostali narodi, ki imajo na razpolago živila, pomagali ustanovi UNRRA, da bo zadostila nujnim potrebam.

Kako dolgo še?

Predčerašnji zločin v samem središču Trsta, ko je bil teko ranjen major JA tov. Stane Cunder, član komisije za vojni plen JA, je ponoven in jasen dokaz nemotenega delovanja fašističnih in provokacijskih elementov v Trstu in con A. Niti teden dni ni minulo od tragičnega pokolja v Skednju, ko je zopet morala teči kri na trških ulicah. Kljub neštetim opozorilom PNOO, kljub neštetim dokazom o rovarjenju fašističnih, četniških in belogardističnih elementov v Trstu, ni bil storjen niti najmanjši ukrep s strani merodajnih oblasti, ki bi kazal vsaj malo volje narediti energični konec novim provokacijam in krvoprelitjem. Nasprotno, javnosti je bila izročena izjava, s katero je dano polno priznanje delu civilne policije, to je tiste policije, katere člani so izvršili pokolj v Skednju. Ohrabreni po vsem tem so predčerašnjim fašističnim provokacijam namerili svoje strele proti predstavniku jugoslovanske armade in odposlancu zavezniške dežele.

Opozorila vojni upravi, da ne bodo pod sedanjimi pogoji dokazile nove težke stvari, so izkazala kot resnična in uместna. Izkazalo pa se je napolek tudi to, da hočejo fašistični in provokacijski elementi za vsako ceno nadaljevati s svojo taktiko individualnega in množičnega terorja ter tako doseči one »politične cilje«, ki so potrebni reakcionarnim kličam v Italiji in njihovi podružnici v Trstu za podkrepitve njihove šepave »argumentacije«. Neumna laž, ki se bo najbrže pridružila temu poslednjemu dogodu, kakor se je pridružila vsem prejšnjim v taki ali oni obliki, bo samo še potrdila pravilnost gornje trditve.

Jasno je torej, da toliko časa ne peje nobena pot k pomirjenju, dokler se ne ozemlja čone A vrše stalne provokacije, preprečevanja in groba krčenja samoodločbe. Jasno je, da je, da ni mogoče govoriti o pomirjenju, dokler se preliva kri nedolžnih ljudi, dokler lahko brez strahu pred odgovornostjo fašistični elementi strlijo v množice po ulicah, dokler lahko izvršujejo atentate in rope vseh vrst. Dalje pa je jasno, da ne more priti do pomirjenja položaja vse dotlej, dokler se vojni zločinci nahajajo na svobodi, dokler se jih opušča pred sodišči (primer Pagninija), doglej se na primer nahaja na visokem obsto prosluli Baraga, ki je bil obsojen pred ljudskim sodiščem v Ljubljani na smrt zaradi svojih številnih zločinov. Vsa ta dejstva samo lahko vodijo v še večje poslabšanje in zaostrovanje položaja, kar pa diktira s svojimi zločini provokacijski elementi, da bi tako lahko v kalnem dalje ribarili.

Trst je tako postal v poslednjem obdobju nemoteno torišče teroristične dejavnosti lopovov vseh vrst, ki so v teh tako odločilnih dneh dali svojo krivdno in kriminalno izobrazbo in znanje na razpolago reakcionarnim kličam Italije in Trsta. Znova lahko ugotovimo samo to, da priti temu ni bil podvzet niti kakšen ukrep, ki naj bi preprečil ali vsaj omejil tako delovanje. Fašistični in teroristični elementi »osvojenosti strahu« kar tako sijajno zagovarja organ strahu in pretenj »Voce libera«, poizkušajo zagledati zdaj že obratovati kot neomejena oblast, kot zvesti dediči duševnih fašističnih tradicij ali pa kot prakli one obdobja, ki jo skuša vsiliti Trstu italijanski imperializem.

Toda vse to teroristično delovanje ni doseglo onega cilja, ki je bil postavljen: Mislili so, da bodo tako zločinom in njihovim zahtevom za priključitev k FLRJ. Toda, nasprotno — demokracije množice, vse prebivalstvo cone A Julijske krajine, danes znova ogorčeno in nepopravljivo v svojih zahtevah, terja pojasnila in obrazložitve poslednjih dni. Naše ljudstvo bo kljub vsemu neizprosno dalje po poti, ki si jo je začrtalo v osvobodilni vojni, in ni je ale ne danes in ne jutri, namere. Zato pomenijo za nas tudi znaki velike slabosti reakcionarnih in profašističnih skupin v vseh tistih, ki žele po vsem karu, da je pot, po kateri hodimo, prava in v interesu miru ter graditve in utrjevanja bratskih odnosov med narodov Julijske krajine. Kolikor bolj se žadja kaže, da bi Trst ostal in postal izven jugoslovanske gnezdo nebrzdane teroristične in fašistične dejavnosti.

Svobodna Istra pozdravlja medzavezniško komisijo z manifestacijami za Jugoslavijo

Ta zemlja nosi naš pečat, naš znoj in našo krl...

(Telefonsko sporočilo)
Danes ves dan se je nabiralo ljudstvo v Pazinu in vzhikalo pred postopki, kjer je komisija. Z dopoldne so bile sprejete nekatere delegacije. Razmejitvena komisija je prebrala večino dneva na sestanku in raspravljala ter vršila svoje delo. Nekateri tuji novinarji so si ogledali etnično razstavo v Pazinu, kjer je več zgodovinskih listin, kamenskih plošč, narodnih noš in mnogo grafičkonov in statistik, ki prikazujejo raznorodno politiko prejšnjih režimov v Istri.

Zvečer se je odpravila komisija na večerno prireditev v Opatijo, kjer so gostje komandanta Lekica. Po vseh vseh so bile komisijo množice ljudstva s petjem in vzhikanjem ter na ta način iskale svojo voljo po priključitvi k Jugoslaviji. Ure in ure je na tisoče ljudi potrpežljivo čakalo na prihod komisije, nato pa tedruhinilo v tihar navdušenih vzhikov. Opatija je bila že ves popoldan eno samo morje mastav in ljudi. Ob zvokih godbe in burnem vzhikanju ljudstva si je utrla kolona avtomobilov pot skozi več tisočglavo množico. Ko so delegacije hodile po stopnišču v hotel »Moskva«, kjer so se dan nastanili, se je po vsej Opatiji razleglo eno samo vzhikanje: »Tito, Tito!« Med mnogimi gosti, ki jih domo še naknadno imenovali, smo opazili tudi bivšega kraljevega namestnika dr. Mandiča in več znanih istrskih ljudskih duhovnikov. Medtem ko so gostje v veliki dvorani hotela »Moskva« izmenjavali svoje prve vtise o bivanju v Istri, se je gosta množica na ulici ponovno oglašala s burnim vzhikanjem. Z oken dvorane so gostje gledali morje mastav in razigranih obrazov ter poslušali psem za psem.

Medzavezniška komisija je prišla v kraško vas Dobrodo.

Manifestacije v Jugoslaviji za priključitev Trsta in Julijske krajine

Beograd, 16. Tanjug. — V večini števil beograjskih podjetij in ustanov, so se vršile protestne zborovanja, na katerih so delavci in nameštenci Beograda izražali svoje ogorčenje zaradi krvoprelitja v Trstu in zaradi terorističnih dejanj civilne policije v Trstu in con A Julijske krajine. Zavezniška komisija v Trstu je bila poslana brzojavka.

Na včerajšnjem predavanju, ki je govoril predsednik srbske akademije znanosti dr. Aleksander Bežić o Julijski krajini, je beograjsko prebivalstvo pridržalo velike manifestacije. V svojem predavanju je dr. Bežić podal podrobno sliko o narodnostnem položaju v Julijski krajini in poudaril, da se danes goim števil beograjskih podjetij in ustanov, so se vršile protestne zborovanja, na katerih so delavci in nameštenci Beograda izražali svoje ogorčenje zaradi krvoprelitja v Trstu in zaradi terorističnih dejanj civilne policije v Trstu in con A Julijske krajine. Zavezniška komisija v Trstu je bila poslana brzojavka.

Na včerajšnjem predavanju, ki je govoril predsednik srbske akademije znanosti dr. Aleksander Bežić o Julijski krajini, je beograjsko prebivalstvo pridržalo velike manifestacije. V svojem predavanju je dr. Bežić podal podrobno sliko o narodnostnem položaju v Julijski krajini in poudaril, da se danes goim števil beograjskih podjetij in ustanov, so se vršile protestne zborovanja, na katerih so delavci in nameštenci Beograda izražali svoje ogorčenje zaradi krvoprelitja v Trstu in zaradi terorističnih dejanj civilne policije v Trstu in con A Julijske krajine. Zavezniška komisija v Trstu je bila poslana brzojavka.

Beograd, 16. Tanjug. — V večini števil beograjskih podjetij in ustanov, so se vršile protestne zborovanja, na katerih so delavci in nameštenci Beograda izražali svoje ogorčenje zaradi krvoprelitja v Trstu in zaradi terorističnih dejanj civilne policije v Trstu in con A Julijske krajine. Zavezniška komisija v Trstu je bila poslana brzojavka.

Na včerajšnjem predavanju, ki je govoril predsednik srbske akademije znanosti dr. Aleksander Bežić o Julijski krajini, je beograjsko prebivalstvo pridržalo velike manifestacije. V svojem predavanju je dr. Bežić podal podrobno sliko o narodnostnem položaju v Julijski krajini in poudaril, da se danes goim števil beograjskih podjetij in ustanov, so se vršile protestne zborovanja, na katerih so delavci in nameštenci Beograda izražali svoje ogorčenje zaradi krvoprelitja v Trstu in zaradi terorističnih dejanj civilne policije v Trstu in con A Julijske krajine. Zavezniška komisija v Trstu je bila poslana brzojavka.

Na včerajšnjem predavanju, ki je govoril predsednik srbske akademije znanosti dr. Aleksander Bežić o Julijski krajini, je beograjsko prebivalstvo pridržalo velike manifestacije. V svojem predavanju je dr. Bežić podal podrobno sliko o narodnostnem položaju v Julijski krajini in poudaril, da se danes goim števil beograjskih podjetij in ustanov, so se vršile protestne zborovanja, na katerih so delavci in nameštenci Beograda izražali svoje ogorčenje zaradi krvoprelitja v Trstu in zaradi terorističnih dejanj civilne policije v Trstu in con A Julijske krajine. Zavezniška komisija v Trstu je bila poslana brzojavka.

Beograd, 16. Tanjug. — V večini števil beograjskih podjetij in ustanov, so se vršile protestne zborovanja, na katerih so delavci in nameštenci Beograda izražali svoje ogorčenje zaradi krvoprelitja v Trstu in zaradi terorističnih dejanj civilne policije v Trstu in con A Julijske krajine. Zavezniška komisija v Trstu je bila poslana brzojavka.

Na včerajšnjem predavanju, ki je govoril predsednik srbske akademije znanosti dr. Aleksander Bežić o Julijski krajini, je beograjsko prebivalstvo pridržalo velike manifestacije. V svojem predavanju je dr. Bežić podal podrobno sliko o narodnostnem položaju v Julijski krajini in poudaril, da se danes goim števil beograjskih podjetij in ustanov, so se vršile protestne zborovanja, na katerih so delavci in nameštenci Beograda izražali svoje ogorčenje zaradi krvoprelitja v Trstu in zaradi terorističnih dejanj civilne policije v Trstu in con A Julijske krajine. Zavezniška komisija v Trstu je bila poslana brzojavka.

Na včerajšnjem predavanju, ki je govoril predsednik srbske akademije znanosti dr. Aleksander Bežić o Julijski krajini, je beograjsko prebivalstvo pridržalo velike manifestacije. V svojem predavanju je dr. Bežić podal podrobno sliko o narodnostnem položaju v Julijski krajini in poudaril, da se danes goim števil beograjskih podjetij in ustanov, so se vršile protestne zborovanja, na katerih so delavci in nameštenci Beograda izražali svoje ogorčenje zaradi krvoprelitja v Trstu in zaradi terorističnih dejanj civilne policije v Trstu in con A Julijske krajine. Zavezniška komisija v Trstu je bila poslana brzojavka.

Beograd, 16. Tanjug. — V večini števil beograjskih podjetij in ustanov, so se vršile protestne zborovanja, na katerih so delavci in nameštenci Beograda izražali svoje ogorčenje zaradi krvoprelitja v Trstu in zaradi terorističnih dejanj civilne policije v Trstu in con A Julijske krajine. Zavezniška komisija v Trstu je bila poslana brzojavka.

Na včerajšnjem predavanju, ki je govoril predsednik srbske akademije znanosti dr. Aleksander Bežić o Julijski krajini, je beograjsko prebivalstvo pridržalo velike manifestacije. V svojem predavanju je dr. Bežić podal podrobno sliko o narodnostnem položaju v Julijski krajini in poudaril, da se danes goim števil beograjskih podjetij in ustanov, so se vršile protestne zborovanja, na katerih so delavci in nameštenci Beograda izražali svoje ogorčenje zaradi krvoprelitja v Trstu in zaradi terorističnih dejanj civilne policije v Trstu in con A Julijske krajine. Zavezniška komisija v Trstu je bila poslana brzojavka.

Na včerajšnjem predavanju, ki je govoril predsednik srbske akademije znanosti dr. Aleksander Bežić o Julijski krajini, je beograjsko prebivalstvo pridržalo velike manifestacije. V svojem predavanju je dr. Bežić podal podrobno sliko o narodnostnem položaju v Julijski krajini in poudaril, da se danes goim števil beograjskih podjetij in ustanov, so se vršile protestne zborovanja, na katerih so delavci in nameštenci Beograda izražali svoje ogorčenje zaradi krvoprelitja v Trstu in zaradi terorističnih dejanj civilne policije v Trstu in con A Julijske krajine. Zavezniška komisija v Trstu je bila poslana brzojavka.

Zdravstveno stanje majorja Cundera

Zdravstveno stanje majorja Jugoslovanske armade Cundera Staneta, na katerega je bil izvršen predčerašnji zvečer atentat v ulici S. Nicolo, se ni spremenilo. Izvršena je bila transfuzija krvi.

Prihod jugoslovanske vojaške delegacije v Frago

Praga, 16. - Tanjug - V Prago je z letalom prispela jugoslovanska vojaška delegacija pod vodstvom generala Ivana Rukavine. Češko-slovaške oblasti so priredile jugoslovanski delegaciji prireditve sprejem in ji izkazale vojaške časti. Čeprav prihod jugoslovanske delegacije ni bil objavljen, so se mnogi žele ljudstva zbrati na praških ulicah, in prisrčno pozdravljale jugoslovansko vojaško delegacijo.

Rosener izročen jugoslovanskim oblastem

Trst, 16. - VZVN - Iz britanskega vojaškega vira se je izvedelo, da so davi izročili jugoslovanskim oblastem generala Ervina Rosenerja. Generala Rosenerja so aretirali, ker je bil obtožen vojnih zločinov.

Stalinu poverili sestavo nove vlade

London, 16. (VZVN). Moskvska radijska postaja je nocoj javila, da je generalisim Stalin predložil ostavko skupno z vsem kabinetom Vrhovnemu sovjetu, in da so člani zahtevali naj se Stalinu poveri sestavo nove vlade.

Sovjetske oblasti evakuirale otok Bornholm

Copenhagen, 16. - VZVN - Sovjetske oblasti na otoku Bornholm v Baltiku so danes javile, da se bo pričela evakuacija sovjetskih čet v bližnjih dneh. Poročilo dodaja, da bodo končali evakuacijo verjetno v prvem tednu meseca aprila. Čete Rdeče vojske so na Bornholmu od padca Nemčije pretekle pomladi. Ze nekaj dni trajajo sovjetsko-danska pogajanja za umaknitev sovjetskih čet.

S pomočjo predora bodo pridobili 700 ha zemlje

Dubrovnik, 16. - Tanjug - Planota Konavle pri Dubrovniku je izpostavljena periodičnim poplavam. Zaradi tega je 700 ha rodovitne zemlje neobdelana. Ljudske oblasti so sedaj pričele z melioracijske planote. V ta namen bodo zgradili predor, po katerem bo voda odvedla odteka v morje. Ta predor bo dolg 2 km. Ministrstvo za javna dela Hrvatske je dalo na razpolago potrebna denarna sredstva.

KRATKE VESTI

BUKAREŠTA. Rumunsko sodišče v Kluju v Transilvaniji je obsodilo na smrt 22 oseb, ki so se udeležile pokolja 280 rumunskih državljanz v Transilvaniji.

LONDON. Delavci Fordovih tov. vrn so sklenili, da v ponedeljek začnejo z delom.

20 oseb je bilo aretiranih, ko so se demonstranti proti Churchillu spustili v spopad s policijo pred newyorško mestno hišo. Sovražni vzkliki so spremljali tudi Churchillovo ceremonijalno pot po mestu.

Eleonora Roosevelt o Churchillovem govoru
Washington, 16. - AFP - Gospa Eleonora Roosevelt je ob priliki sprejema, ki ga je priredila komisija članice kongresa, grajala Churchillov predlog o vojaški zvezi z ZDA.

Vdova pokojnega predsednika je izjavila med drugim: »Mi ne smemo razpustiti v Piran je komaj prišla vest o vsem tem, pa je že ogromna množica ljudstva krenila na trg in tam sklenila, da bo podprla tovariše v con A, ki so s tem ponovno pokazali, da želijo biti priključeni Jugoslaviji. Tako tudi v Izoli in vseh drugih obmoirskih krajih. Prebivalci Istre so demonstrirali tudi v Marzigrab, v Smarjah, v Dekanih, skratka po vseh vaseh okraja.

Pripravljeni so žrtvovati vse
Množice so v mnogih krajih krenile do demarkacijske črte, kjer so odločno zahtevale, naj zavezniški odstrojnijo vse člane civilne policije. Delegacije so šle do zavezniških častnikov in jim izročile protestne resolucije, v katerih demonstrantje zahtevajo, naj se že vendar razpusti civilno policijo, naj se že vendar upošteva želja ne samo tisoč ali desetisoč ljudi, temveč želja stotisočev Slovanov in Italijanov in Julijske krajine. Zovezniški častniki so skoro povsod sprejeli delegacije in resolucije. Tako so prebivalci cone B dali vedeti ZVU, da so solidarni s stavkujočimi.

Takih primerov, takih imponentnih demonstracij pa je bilo širom Julijske krajine pod jugoslovansko upravo mnogo.

Maršal Tito odlikovan z najvišjim poljskim odlikovanjem

London, 16. VZVN. — Po poročilu »New York Timesa«, je varšavska radijska postaja objavila, da je predsednik Poljske Boleslaw Bierut včeraj podelil maršalu Titu najvišje poljsko odlikovanje. Slovensost je bila pri kosilu, ki

nosti, »place d'arme« — mostišče — novih vojnih pohodov, toliko bolj je jasno za vse, da je le Jugoslavija ona država, kjer so v resnici zagotovljeni vsi pogoji za neoviran nacionalni in gospodarski razvoj.

Tako torej vsa ta teroristična dejanja ostajajo zvok brez odmeva. Še toliko in toliko vojnih zločincev, še toliko in toliko provokacij ne more niti najmanj uspeti razen v tem, da se tako po neizprosnih zakonih logike razkrijeva reakcionarni in fašistični organizatorji s svojim početjem in se bodo razkrivali vse dotlej dokler jih ne bo zagrabila roka pravice in jim za vselej prekrizala pot.

V kolikor pa spominjajo vse zadnje provokacije na ono obdobje, ko je fašizem korakal k oblasti, je treba ob vsem tem priliti samo to, da ljudstvo Julijske krajine nikdar ne bo dopustilo na svojih tleh začetka kakršnega koli novega pohoda kamor koli, — dopustilo bo le, če bo to potrebno, da se bo kvečjemu konec, kakor je že enkrat končal fašizem na tleh Julijske krajine. Zato ljudstvo Julijske krajine ob vsej tej dolgi verigi zločinov in provokacij postavlja vprašanje: Kako dolgo še?

Trst v Jugoslaviji bi postal veliko napredno pristanišče

Budimpešta, 16. Tanjug. — Tednik »Szabad Pelds« poudarja v članku pod naslovom »Komu naj pripada tržaško pristanišče«, nelobitvost Trsta od Jugoslavije.

»Če bi bil Trst priključen k Italiji, bi njegov promet popolnoma zastel, Trst v okviru Jugoslavije pa bi se razvijal, ker je povezan z Jugoslavijo in s sosednimi deželami Poljsko in Češkoslovaško, z železnico, s priključitvijo Trsta k Jugoslaviji, bi Evropa pridobila novo, veliko, napredno pristanišče.«

List poudarja nato, da je Trst postal zadnje zatohišče nemških in italijanskih vojnih zločincev ter četniških in ustaških častnikov, ki so ga priredil Bierut na čast maršalu Titu ter diplomatskim in vojaškim funkcionarjem njegovega spremstva, ki so na obisku na Poljskem.

Maršal Tito je izjavil, da predstavlja priznanje, ki ga je sprejel v imenu poljskega naroda, ponovno svezgo med tema dvema narodoma.

Trst in varnost jugovzhodne Evrope

Bukarešta, 16. Tanjug. — List »Scantena« objavlja članek »Trst in varnost jugovzhodne Evrope«, ki pravi med drugim: »Italijani so si prilastili Trst v

ni. In res, zbrali so velike količine hrane. Vipavci so sklenili, da bodo osem dni odstopili vsak dan nekaj moka. »Ne samo osem dni, še naprej se bo treba.« je vzdikala množica. »Dali bomo še več, da pokazamo, da je borba za Trst borba nas vseh! Stavkujoči v Trstu in po krajini naj vedo, da jih v boju proti reakciji in ostankom fašizma podpiramo vsi.«

Zahteva po razpustu civilne policije

Demonstracije ljudstva so se ponavljale iz dneva v dan. Na zborovanjih so sprejemali resolucije, navoljene na ZVU. Po vsakem zborovanju pa so ženske in matere, mladina in pionirji znašali skupaj kosare hrane. Natovarjali so kamione in hitro vozili v cono A, da bi tako čim hitreje in čim več pripomogli tovarišem, ki so se s stavko odrekli vsemu, samo da bi postavko pokazali kakšno čutiljo in kaj hočejo.

Silno ogorčenje zaradi zločina v Skednju je zajelo tudi množice kosrekega okraja. Sloveni in Italijani so skupno šli na ulice, so skupno obsodili podlo ravnanje civilne policije, so najodločneje zahtevali, da se policija, ki ni delo pri ljudstvu nikakoga ugleda,

Najpravičnejša rešitev

Pariz, 16. Tanjug. — List »Voiz ovnieres« govori o tržaškem problemu in poroča, da je v zadnjih dneh prišlo v Trstu do resnih incidentov, ki so jih ustvarili razni italijanski in anglosaški izvajalci ter zavezniška policija, da bi ustvarili nerede na jugoslovanski meji.

List opisuje hudo trpljenje prebivalstva te pokrajine pod italijansko-fašistično okupacijo. Po mnenju lista bi bila najpravičnejša rešitev priključitev Trsta k Jugoslaviji in zagotovitev pravice italijanskega prebivalstva, s ustanovitvijo avtonomnega mesta.

»Prepričani smo, da bi bil tržaški problem že davno rešen, če ne bi šlo za koristi industrijskih in finančnih močitev, ki si žele za usako ceno ohraniti ognjišče neredov pred durmi Balkana.«

Trst in varnost jugovzhodne Evrope
Bukarešta, 16. Tanjug. — List »Scantena« objavlja članek »Trst in varnost jugovzhodne Evrope«, ki pravi med drugim: »Italijani so si prilastili Trst v

ni. In res, zbrali so velike količine hrane. Vipavci so sklenili, da bodo osem dni odstopili vsak dan nekaj moka. »Ne samo osem dni, še naprej se bo treba.«

Industrija v pasu A

strijaskom ocastratu. Taki so si nekateri slušili kruh, drugi so sopot žgah ogreli in ga prodajali v bližnja mesta, največ v Trst in na Reko. Toda malokdo je točno poznal njihov kraj, jazik, jeze in navade. Se danes vse ne vedo, kje je prava Čičarija in kakšno so nje prebivalci.

Ose greš po krajni asfaltni cesti le Trsta proti Rebi, bli opaziti izaso Hergeli, hišino od ceste, karko gritevje prehaja v hrbtovine, med njimi končasto goru, ki se imenuje Slavniki. Cela veriga tega hriba hrbtovine se vleče vse tja do iznad Opatije, kjer se strmo spušta proti morju. Južni del Čičarije se tudi strmo spušta le čičarije.

Tod prebica od davnih časov rod, ki se imenujejo Čiči. Od kod prihaja ime, se točno ne ve, nekateri pravijo, da so dobili ime po bobu, ki ga v nekih vaseh Čičarije imenujejo čiča. Najbolj znan kraj Čičarije in nekako središče so Mune, znane po svojih narodnih nošah ne samo ilrom domovine, ampak tudi daleč naokrog.

Nekdaj so se torej Čiči bavili a prodajo kisa, davno pa je že od tega, ko so to opustili. Njih zemlja je kručka, a nekaj dolinami in potokami, le severni rob je

njivo pregosto vse popreke: kroplir, filol, okrog in okrog jo se dajo a graham, vmes je karko ruvo, peso, salato ali kaskob družina je številna, zato mo vsakega nekaj arasti in tudi silo za enega pračica. Redki ki vegaajo dva pračica, a veliki jih je, ki nimajo leita in leita enega. Pa se le nekako skromno preživijo; nekaj v mestu a oglije in drumi, nekaj a ovocmi, ža pa nosijo mleko v daljno Opatijo. Odrasli so se mnogi odpravi v svet, posebno v Severno in Južno Ameriko in v Avstralijo. Se radi vračajo a mašinami a hrani na rodno grudo.

Ljudje so zdravi, včasih im

Industrija v pasu A

Is mariborskih delavnic prihajajo dan za dnem na novo testirana kolesa za jugoslovanski vozni park.

Vojna je zapustila v naši lepi primorski pokrajini strašno uničenje in razdejavanje. Sovražnik je v svojem besu uničeval vse, kar mu je prišlo pod roke.

Prva skrb ljudstva, ki si je priborilo svobodo in svojo ljudsko oblast, je bila obnova in gospodarski dvig ljubljenе domovine, za katero je žrtvovala življenja toliko naših junakov.

Zaveznika vojaška uprava je s svojo odredbo št. 11 odzvala pridrževanje ljudstva, in v tej coni je nastal položaj, ki ni vreden borbe in žrtve našega ljudstva.

S praviilnim odnosom do dela, s medsebojno pomočjo in požrtvovalnostjo je nameravalo ljudstvo začeti obnovo. Porok za uspešno izvršeno nalogo mu je bila ravno

zirati prevose, nakupovati stroje, reševati finančne težave dobav kreditov ter pod strojnimi vodstvom začeti s kolektivnim reševanjem obnovitvenih in gospodarskih vprašanj.

Zadruga ne sme biti podjetje, bi mislilo na dobičke in bi ne dalo na interese in potrebe celstva. Zadrugarjem mora biti jasno, da obnovo ne bodo mogli voditi, da dobe vojni ostanke in čimprej svoje domove, v katerih se bo začelo novo, lepše življenje.

Za tehnično vodstvo in organizacijo so kot pripomoček obnove in razvoja v zadrugah tehnične banke nudijo zadrugam vse svoje posredstvenosti, na terenu, s naprednimi strokovnjaki, za reševanje potrebnih nalogov, za regulacijo vasi in s vodstvom obnovitvenih in gospodarskih vprašanj.

Ljudska oblast, ki edina lahko nu-
di ljudstvu svojo pomoč.

Ljudska oblast je organizirala na
terenu za o-novo našega upostoe-
nega področja aparat, ki je izvrše-
val načrto obnovu, povezal med
seboj delavca, kmeti in strokov-
njake, ter na ta način skušal priti
dimoj do pozitivnih rezultatov

Za razdoblje 1980. godine, prema podacima iz "Zbirke podataka o stanju posredstva, posredstva i sredstava u posredstvu", udarnost je bila 100,00%.

Miljaki	2
Sečanski	1
Nabrežinski	1
Tržaški	1
V Gorislakem okrožju:	
okraj	obnovitvene zadruge
Gorica	1
Miren	2-3
Komen	2-3
Bovec	1
Krnja	1

Vse te tehnične baze in ob-
vne madrube ji imela dve leti
volj dela za obnovo porušenega
dekleja.

Danes, po desetih mesecih ka-
de... je obnova v ocnli A na
točki. Do danes Zavezniki so
Ska uprava in še storila potro-
korakov za nadrčno obnovo,
stvo samani dekala, da mu pri-
...

pravi prijavilo za načrtno obnovo, čeprav, ki bi nastale za ljudsko oblast pri obnovi, se dajo rešiti s sodelovanjem ljudstva, s tem, da se ljudstvo organizira v obnovitvenih združenjih.

Posamezni oškodovanci ne morejo uspešno obnavljati, manjkajo jim vsi tehnični pripomočki, gradbeni material, delovna sila, tihodnevno vodstvo ter vse ostale stvari, ki so potrebne za obnovo.

Danes Z.V.U. ni v tridesetih okrožjih stotila nilecsov v ljudstvu, dodim je v goriskem kraju, kjer je največje poruševanje vasi: Riblenberg, Gornje...

ki so pri obnovi zgradbe in opremljenosti
vzdrževanju zgradbe lahko vsak oškodovanec
na lažji in hitrejši način doseže
doželi boljše rezultate pri obnovi
svoje porušene domačije.

Naloga obnovitvenih združenj je
združiti vse strokovnjake, prevzeti
organizacijo gradbenih in gospodarske
obnove.

Z njeno pomočjo je možno na-
baviti gradbeni material, organi-

Stanek (td, dala zaslino ob-
manj hiš v vasi Mireva, Za-
Stanovišču.

Ljudstvo se iz dneva v dan
zaveda, in pričakuje ljudstvo
sti, ker ve, da to edino s njimi
močjo možno začeti z načrti
nove svojih porušenih vasi
s pomočjo obnovitvenih združenj
s sodelovanjem tehničnih ba-

de, da bo prišel dan, svetli dan
svobodne fuđi njim.

Komu od prijateljskih in istarskih
borcev ni znana Brkinja in Ci-
larinja, Kjer so se pojavili prvi
borci, ustanovili moč in boljši
delfi Ob narodni vesti so pa vsi
kot eden z navdušenjem pristopili
v borbo proti stotnemu zatiralcu.
Vse, kar je moglo, je sgra-

lo zato so fascistični ranbovi
vse trditostno močili ubaviti
kigati in ropati vasi in do-
nedolžno ljudstvo v tabo-
smrti in na prisilno delo, ob-
si, kjer ne bi koga obklo-
malo je vase, ki so ostale po-
gorele so v vse ljubiteljske
serije in občutke, obzute
koliki ameri razdiranja be-
stov in delja, s nimi zgra-

bilo za oržje in se zapirano spustilo v borbo a sovragoma, da svojo zemljo za vedno osvobodijo tje tistrajne, Kdor ni, mozel v borbo, je pomagal svoje borce v usem, kar se je pri hili snalo. Kdo se spominja dobrih, starih zenio Brkinine in Cisarje, ki so cele noci plezali, krpale, živale in, kuhale se naše borce, ki so dale sadnje od hile, ki so dale naselje svoje sinove in niko jokati! Drekleta in zenice so, umirila težka bremena na svojih, namitila svojim bratom in sinovom na v hrib, kadar kaj je bilo: t'raha: po detju, blatu, snegu, ponobi, po skritih stensih, le da so bila n'jm, namit, fanim, namit, borcom. Poisedo so bile v narodnih adorbah, bodrile in hralile v hujih trenutkih, prenašale vesti, hrano in oržje po skritih pred razbojniško bando.

Tudi so bili naši Brkini in Čuš

PEPELKA JULJSKE KRAJINE

Kako lahko imenujemo Slovenijo? Benečija, ki je nekateri tudi nazivajo »Slovenia Italiana«. Ta dežela se razteza od obronkov, ki se polagoma spuščajo proti furlanski ravnini vzhodno od Tarcenta. Nem, Fojde, in Ceneda ter dosega staro italijansko - avstrijsko mejo iz leta 1914. Toda prebivalstvo slovensko ljudstvo, ki je skrajna zapadna meja Slovenije, katerega največje središče je Ljubljana. Zemljepisno se zelo dobro loči od Italije. Saj jo obkrožajo gručasta predgorja, za katerimi se dvigajo gorški masivi Kamnina in Matajurja. Leži vzhodno od Trsta, zadnjega, desnega pritoka Soče. Zgodovina in dejanska narodnostna stanja neovzno in gotovo dokazujejo, da so od 7. stoletja naprej vsi ti gorški predeli z visokimi planotami, holti in dolinami vzhodno od furlanskega amfiteatra nujno slovenski, ker na njih bivajo samo ljudje slovenske narodnosti.

Glavno jedro Benečije tvorita dve vzporedni dolini. Na levi, na St. Petru od Nadilja in južno zapadnih pobočjih Matajurja. Po vojni leta 1886, ko je Benečija prišla pod Italijo, so tudi slovensko Benečijo vključili v italijansko strateško mejo. Italija je stori la vse, da civilizirano beneško ljudstvo in ga je s silo, z znanimi zakoni, nasprotnimi slehernemu slovenskemu zakonu, povežala v italijansko narodno telo. Čeprav je na splošno šlo za ubogo gorjano brez kulturnih središč, brez lastnih šol in ločenih od svojega narodnostnega jedra, ki je bilo

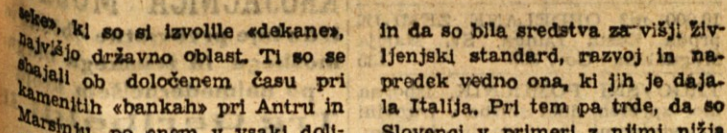
tedaj pod gospodstvom drugega imperijalizma, so bili rezultati popolnoma nasprotni omenjenemu cilju. Saj so taksi sistemi povzročili odpor, ki je vedno bolj utrjeval vezi in narodno zavest in boje branil navade in običaje, kakor tudi lastna izročila. Naravno je, da so Benečiji takrat za to primanjkovala sredstva in sile. Prestavljala je premajhno skupnost, da bi mogla nasproti temu postaviti narodnostne zahteve, ki jih tedaj ni uživala niti večja slovenska skupnost pod Avstrijo. Kakor bomo kasneje dokazali, pa je kljub temu pokazala svojo voljo in izrazila svoja čustva, ki so bila nasprotna narodu, h kateremu ni pripadala in h kateremu je bila priključena po višji sili.

Zgodovina nas uči, da je Benečija v nasprotju s svojo matično, v svoji omejeni enotnosti mnogo stoletij uživala suverenost in neodvisnost. Drži namreč, da so ji »ab immemorabili primari statuti« svobodne in ločene države bodisi oglejski patriarhi, ki so izvrševali versko in civilno oblast v Furlaniji od leta 1420, bodisi kasnejše Beneška republika. Dokaz tega je poslednja »terminacija«, ki jo je odobril beneški senat 2. aprila 1788 in ki je priznala »da je »Schiavonia« različen narod, ločen od Furlanije, ki se vlada sam« (»La Slovenia Italiana - Avv. Carlo Podrecca - Fulvio - Ceneda 1908«). Taka je podoba beneške države od visokega srednjega veka do napoleonske dobe, ko jo je doletela usoda mejne beneške republike.

Ljudska demokratična vlada

Toda to še ni vse. Benečija se v dolgi dobi tudi razločuje po svoji obliki vladavine. Ona je v Evropi tipičen primer ljudske demokratične vlade. V obeh vzporednih dolinah Nadilja, ki sta bili suvereni in svobodni, je bila vse oblast v rokah ljudstva, ki je imenovalo svoje zastopnike v »so-

jajo večje in točneje znanje, ki ga imajo o Slovenceh in njihovih problemih. Vidimo, kako je Benečija, da so bili Benečiji Slovenci, ki so bili brez lastnih šol in kulturnih ustanov, katere jim niso bile dovoljene, od leta 1866 naprej deležni kulture in vzgoje, ki jim jo je nudila rimska vlada.

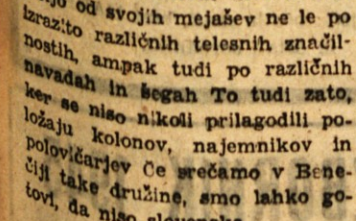
Portič svetokriških ribičev pri Trstu.

lono, ki so si izvolile »edokone«, najvišjo državno oblast. To so se konjali ob določenem času pri kamenitih »bankah« pri Antru in Maršnju, po enem v vsaki dolini, in tu v seni lip so razpravljali in odločali o upravnih poslih. Državne meje so ščitile oborožene straže, ki so jih izmenoma dajale »esoseke«. Zelo nizke upravne stroške so krili s tem, da so določili manjšo mero za slovenski, kakor pa za furlanski bora. Tako da je pivce dobil manjko količino vina. To dajatev so določili s posebnim dogovorom. Slove pa je ta dajatev v večjem delu šla na račun tujcev, ki so tu bivali ali šli samo mimo, in katerim je ugodilo reško vince, ki ga pridelujejo v obeh dolinah.

Beneški Slovenci so po večini goranci, ki se bavijo s tečkim in ovčarstvom. Po večini so plemeniti in neupogljivi ljudje, ki ljubijo svojo družino in so zelo navezani na svoj rodni kraj. Splošno so še do danes ohranili vrhne slednje svoje neodvisnosti in nekdajne ločitve od sosedov. Oni Furlani, ki nimajo z njimi stikov in jih torej ne poznajo, jih po krivici smatrajo kot nižja biča. Njimi bodisi po plemenu bodisi po kulturi. Imenujejo jih »Sclasi«, »beneda«, ki zanje pomeni suženje in Slovane. Beneški Slovenci se ločijo od svojih mejakov ne le po razno različnih telesnih značilnostih, ampak tudi po različnih navadah in slogu. To tudi zato, ker se niso nikoli prilagodili položaju kolonov, namenjnikov in polovčarjev. Če vemo, v Benečiji take družine, smo lahko gotovi, da niso slovenske.

Nerazumevanje
Videm, glavno mesto Furlanije, ni napravičeno lasti pravice in zahteva da pozna Slovence in da tako govori o njih. To pa zato, ker so njegovi stiki in odnosi s kamnjenimi in na ogrižje in drvarje, ki se seljajo s hribov nad Fojdo, ali na brusnice in potujoče popravilce dekleklov za Režije. Ti so najmanj prikladni in najmanj izraziti predstavniki velike beneške družine, na osnovi katerih Videnci izražajo svoje zgrozene sode.

Videm ne pozna niti nadškofa Slovenov, kajti ti imajo svese in stike s zgodovinskimi vedci (Forum Julii). Med Cedenom in Vidmom obstaja nepretrgana nasprotja, ker ima Vidmo, toda ahtični center zgodovinskega raziskovanja, na drugi strani Videnci središčem. Zato nočejo Videnci nič vedeti in odbi-

Na glavni cesti skozi Krajno vas (Setzana) so včasih postavili lep slavalok.

Brez morja za narode ni življenja. Narod, ki nima morja, je v nevarnosti, da se zadusi. Kar so za človekovo telo pljuča, to je za narod morje.

Slovenija je še od pametneke čisti tudi od morja. Kako je to izmenitno povedal naj prvi pesnik Valentin Vodnik, ko je pred 140 leti zapisal:

Po prvi svetovni vojni
Pri prvi svetovni vojni je Italija imela veliko srečo, da so jo postavila ob stran zmagovalcev in da v njihovo pomočjo je bila na mirovnem kongresu v klopih zmagovalcev. Tako si moramo razložiti dejstvo, da je nase zahtevala vse slovensko obrežje in ga tudi dobila: Slovenci smo bili od morja odrezani.

na začetku sedanjega stoletja ravno prof. Ivan Trnko. On še živi in je pristen in tipičen sin slovenskega ljudstva iz Benečije, saj je rojen v Trzinu. Videm pozablja, da je ta velikani, ki je skozi desetletja na podlagi svobodnega voljnega mandata predstavljali slovensko ljudstvo na šestimi predstavnikih ljudske volje leta 1912 v videmskem pokrajinskem upravnem odboru jasno povedal, kakšna so resnična čustva in neomajna volja beneških Slovencev.

Tedaj je sedem članov tega od-

Na Opčinah — na vratih Trsta — pozdravljajo prihod mednarodne komisije.

bora odklonilo pristaneke na pozdravno in udanostno brozjavko rimski vladi ob priliki proslave 50 letnice proglašitve kraljevine Italije. Imenovali so jih zaničljivo »Sedem modrih«. Bil so res modri, saj so lojalno in pogumno izražali voljo slovenskega ljudstva v Benečiji, ki ni bilo italijanske in ki niti ni moglo biti. Ob tej priliki je Benečija dokazala, da je zapadni branik Juljske krajine s katero tvori eno in neločljivo telo.

Nacionalistični fanatizem

Videm se je v pripravljanju prve svetovne vojne zvezal s tržaškimi »Piccoloni« in »njevovimi ljudmi« v borbi proti »Sclavom«. Ta borba se je oprla na popečenje stvarnosti, na brezvestne laži. Vodili so jo s podpiranjem mržnje in rasnega preziranja.

Ko je končala vojna, se je razsulo habzburško cesarstvo. Stvorilo se so razne podnacionalistične narodnostne enote in pokazale so se razne imperiale italijanske »potrebe«. Videm se je lotil dela, da bi tako izkoristil svoje »epoznanje« Slovencev in svoje »kompetenco« v reševanju njihovih problemov. Zato si je pripil vee gorjske provincine, v kateri sta bili dve tretjini Slovencev, ki so bili mnogo bolj napredni od onih v Benečiji.

Kako je Videm, zvezan s Trstom in navdahnjen iz Rima, izpolnil to nalogo civiliziranja, izobraževanja, vzgoje, in italijanskega v globino Gorice in njegove provincine, je stvar, ki se ne tiče našega članka, ki pa jo vsakdo pozna in se more še danes o njej prepričati in jo kontrolirati.

Iz zadržanja Beneških Slovencev, ki so jih obvezno novovali v alpske bataljone »Val Natšone«, »Matajur« in »Civildani« in ki so se brez uporov in dezertiranja borili proti avstro-tervonskemu imperijalizmu (kakor se bi moral) je tedaj organiziral partizanstvo proti njihovim zatratcem) se je ustvarila legenda o Slovenceh, ki je bila zelo zvesta Italiji, ali ki je celo postala dejanska in po obliki italijanska.

Zdi se, da je to še ena izmed izmišljotin, ki jih širijo videmski vodilni krogi, zvezani s tržaškimi »Piccoloni« in navdahnjeni iz Rima. Dobri Furlani, katerih misli ne marajo nacionalni fanatizmi in rasne mržnje, dobro vedo, da je resnica ravno nasprotna in da so si beneški Slovenci

ohranili nespremenjeno govorico, nedotaknjene navade in šege in da so njihova izročila ostala, kakršna so bila v preteklosti.

Ljudska izročila

Vsako leto zažgejo Furlani v svoji ravnini, na gričih in gorah na dan Sv. Treh kraljev svoje »epignar«, medtem ko Beneški Slovenci v noči Sv. Ivana — 24. junija — razsvetlijo svoje doline, holme in gore. Tudi na ta način slovensko in furlansko ljudstvo naravno in spontano vsako leto izraža različnost plemen, navad,

All — dopolnilne smo se odpelele v Istro, preko demarkacijske črte; tja, kjer ni »čarčinov«, tja, kjer je ljudska oblast. Sv. Jakob, tržaško predmestje, je hitro za nami. Tod je vse v zastavah. Tu je Istro, skozi katero se vozite proti Kopru, Izoli in Piranu. Ali mi zavijemo ob R. Lani v notranjost polotoka.

Modriška reka teče skrajno skoz rodovitno dolino, ki pa se kmalu zoži; prenehava pa tudi rodovitnost njiv, ki so vedno bolj same se njivice, pa tudi rodovitnost travnikov — ali samo je pašnikov. Vedno več je kamenja, gručasta pokrajina je obrabla se še s tiskanim in redkim grmljem. Niska vas, ki se pokaže na ovinku, se skoraj nič ne razločuje od ceste in pokrajine. PRI ČEPKO JE BIL POSTAVLJEN K.N.O.O. 10. AVG. 1942 — pike ponosno na tabli, obsejani na stenah hiše. Na steni sosednje hiše pa pise: NI TREBA RAZPRAVLJATI, NASE LUDSTVO JE POKAZALO Z ŽRTVAMI SVOJIH NAJBOLJŠIH SINOV IN HČERA, DA HOCE JUGOSLAVIJO! In hke pride Lazar Miklavčič, s ilegalnim imenom Tomaž, ter nam začne pripovedovati, kako so se tu v teh borih kočah ob veliki cesti aktivirali partizanski kurirji še leto dni pred italijanskim razpadom.

»Prišel je hke tovariš Stanek... Prišel je s Vitokotom... Tu smo jih skrivali, tu smo vzdrževali zveze z njimi — po cesti so se ustavljali karabinjeri.«

Potem pokaže Tomaž s ponosom list, potrjen od krajevne K.N.O.O. da je delal tovariš Miklavčič — Tomaž od 1930. leta za Jugoslovijo. Ta dokument moramo fotografirati. Potem pride iz hiše še drugi. Tu je Justina Sik - Pavla; tudi ona je tretetala za partizane, pomagala jim je, da bi prišla Jugoslovijo. Po z dovih piše: DEMARKACIJSKO ORTO JE TREBA RAZBITI! Tomaž nas povabi na kozarec črnega istrskega vina. Dve »napaki« kraj ognjišča sedita pod »starki«, ena ima 85, druga 78 let; obe sta prali in pletli za partizane. Sedemletna Ančka Katofova iz Kratina, iz sosednje vasi, pa je nosila pošto v rokahih za partizane; bila je njihova najmlajša obveščevalka.

Med tem prideta dva moška in zahtevata dokumenta. Skrbno jih pregledujeta in si vpiseta imena. Ko vprašamo, kdo sta, odgovori eden izmed njiju s ponosom: »Jas sam Italija oblast.«

Vaščani začnejo svoja pripovedovanja z besedami: »Danes, ko smo osvobodjeni...«

Tod ob Rižani ima vsaka hiša svoj slavalok. Moški in dekleta obsejajo slike in približno zelenje na stene svojih zidanih domov. Na zidani skripti ob cesti piše: NAS KRAJ IMA 27 ŽRTEV - 5 VDOV - 6 OTROK — pidi borci so dali življenja za FLRI. Na slavaloku, ki pelje v Kratino, je na-

likih občinarjev slovenske. Ko je italijanizacija še dobro napredovala, je nacionalistični Kancler leta 1932, naklet v Trstu 65.000 Italijanov in 21.000 Slovencev. Zato je popolnoma umilno, če trdim, da je bila vsa obala od Mlj do Trst slovenska razen tega pol kilometra od sv. Andreja do stare ribarnice.

To slovensko obalo so nam ugrabili rimski imperialisti pri diplomatski misli leta 1919.

V drugi svetovni vojni so li Slovenci v borbo za to svojo obalo. Samo Primorci so zanj odlovali 18.000 Italijani! To obalo, katero so branili nemški Hitlerjevci, je osvobodila IV. jugoslovanska armada. Zanj pa traja to obalo... Italija! Prav gotovo je, da za samogoltnost nima para v vsej zgodovini.

Samogoltnost brez primere
Pri tem premišljevanju smo se nehoti spomnili poučne zgodbe, ki jo navaja sveto pismo stare zavse in to glasi takole:

ISTRA: "Brez Trsta ni kruha za Istro!"

Trst, 10. marca
Nedeljske dopoldne je bilo sončno; vendar se v centru mesta niste mogli znebiti mučnega občutja zaradi teorije, ki ga je začela uganjati civilna policija. V središču mesta ne plačajo več toliko zlatih, kakor jih je bilo v petek zjutraj, ko je Trst s slovenskimi, jugoslovanskimi in z garbaldinskimi zastavami pozdravil zavezniško komitajo, da bi ob enem s tem izrazil in pokazal, da hoče kot 7. federalna republika k Titovi Jugoslaviji. To je napisano po vseh z dovih, to je tudi vroča zahteva vsakega tržaškega, primorskega ljudstva — in tudi Istre. Toda teror živih fašistov, skvadristov in SS-ovcev, ki so s pretepanjem, z grožnjami, s streljanjem v množice, z aretacijami, z vlemi in s menenjem zastav, začeli strahovati predvsem središče mesta, je do neke mere uspel — ali samo v središču mesta. V nunašnjih predelih mesta vsi danes še vedno zastav, kakor pred dnevi; tukaj je tržaško ljudstvo pripravljeno, braniti svoje zastave s peterokraki zvezdami, in silke tovarš Karla ter maršala Tita — tudi s svojo krvjo, kakor je dokazal današnji popoldan na Skednju.

»Samo je Trst nam manjka.« pove Veronika Savova, čez Trsta ni kruha za Istro. V Istri ni kruha, v Trstu smo imeli kruh. Moj sin, moj Ernest, je bil v borbah 20 mesecev, trikrat je prellil kri, pa pravi, da bi šel še v borbo. Trst mora biti naš!

»Bili smo rojeni Časi.« pove Ivanka, con, lahi pa so nas pisali Zakeli. V »Zakeli« so nas dali, smo rekli mi.

Zdaj začnejo pripovedovati vsi povprek krivice, ki so jih morali prepašati pod Italijo. Učitelji so izhajali otrokom v šoli zobe, fašisti avrila je izbil zobe 50 letnemu Tonetu Bernetiču. Marta Katofova je imela 14 let, ko so jo odgnali v tržaško Korošico. Zaprl jo so, ker je ušla v Rožarij izstrske otroke slovenske brati in pisati. Potem sta bili pod slavaloki na križku pri Averskem mostu še mladinci Cilka Savova in Vida Primočičeva. Fašisti so ju ujeti in pretepli. Vida je skočila s I. nadstopja in ušla. Cilko pa so tepli po hrbtu, in hodili s okovanimi čevlji po njej. Takrat je imela osemnajst let. Zdal čaka tudi ona na komisijsko. Pastir Katofo je moral nstati municijo, ko je bil »rasirelementa«. Dobili so ga na paš in ga pretepli.

Cesta se začne dvigati, v serpentinah. Nad temi vjugami se

pisano: BORCEV IZ KRITIN JE 25 - PADLIL 7.
Pod slavalokom je zbrana skoraj vsa vas. To smo doživeli danes že drugič, to smo doživljali potem po vsej poti proti Opatiji. »Ali strážite slavalok?«
»Ne, tu je naša cona. Pri nas ni več fašistov. Čakamo na komisijsko, odgovarjajo Zenske.

»Vsak dan jo zdaj čakamo, pove kmetica Ivanka Čahova.« Čakamo jih, da bi jim povedali. Vse bi jim povedali. Smo dosti trpeli pod fašizmom, ko so nas tepli po uših, če smo po naše govorili. Mi vsi smo dosti žrtvovali za našega tovarša Tita. Vemo, zakaj smo žrtvovali. Sem naj prijde »čerin«, pa bodo videli. Maternskega jezika nismo smeli več govoriti... Majhna, dročna kmetica se vsa razvne; zadnjega ne more in ne more pozabiti. »Dokler je bila tod Italija, ni smo dobili niti polente, dobivali so jo samo njihovi, oni s črnimi srcaji. V borbo nazaj še, pod Italijo nikoli več!«

Potem se ustavimo sredi pogorja vasi, na križku. To jo Rupe. Pod križkom, na njivi v kotanji stoje trije drogovi; po njih je napeljana struja. Na srednjem drogju je tabla z napisom: OVDJE OVOM STUBU SU BILI OBESNI 2 ODBORNIKA I JEDNA OMLADINKA. Nad napisom je venec. To so bili kmec Franc Iskra in njegova 22 letna hčerka Marija. Potem njihov sosed Franc Sirova. Mladenci so obesili na srednji stolp. Potem ko so jim spodbili stolce, je Nemec vsakega posebej ustrelil v tilnik. Vesli jih je pa tenente sam. To se je dogajalo aprila 1944. To je bilo tisti mesec, ko se je dogodilo to še strahotnejša stvar. Na križku je še ena tabla. Veliko večja je od one na drugu, kjer je zapisana smrt treh Istranov. Nočita jo dva dogorja, vendar pa se vam zadi, ko jo preberete, da je daleč premajhna. Na njej je napisano: MUČENSKA LI-PA, DNE 30. 4. 1944. ITALIJANSKI FASISTI U SKLADU SA NJEMCIMA ZAPALIS SELO LIPU I NA ZVERSKI NACIN POKLASE ONDA SPALIS 271 OSOBA: STARCE, ZENE, DJECU, 10 BORACA PALA NA BOJNOM POLJU. OD 450 OSTALO NAS 170. ZA NASE ŽRTVE TRAZIMO PRIKLJUČENJE JUGOSLAVIJI. Ves Lipo, mučeni-

trski, ki so jih izvolile »edokone«, najvišjo državno oblast. To so se konjali ob določenem času pri kamenitih »bankah« pri Antru in Maršnju, po enem v vsaki dolini, in tu v seni lip so razpravljali in odločali o upravnih poslih. Državne meje so ščitile oborožene straže, ki so jih izmenoma dajale »esoseke«. Zelo nizke upravne stroške so krili s tem, da so določili manjšo mero za slovenski, kakor pa za furlanski bora. Tako da je pivce dobil manjko količino vina. To dajatev so določili s posebnim dogovorom. Slove pa je ta dajatev v večjem delu šla na račun tujcev, ki so tu bivali ali šli samo mimo, in katerim je ugodilo reško vince, ki ga pridelujejo v obeh dolinah.

Beneški Slovenci so po večini goranci, ki se bavijo s tečkim in ovčarstvom. Po večini so plemeniti in neupogljivi ljudje, ki ljubijo svojo družino in so zelo navezani na svoj rodni kraj. Splošno so še do danes ohranili vrhne slednje svoje neodvisnosti in nekdajne ločitve od sosedov. Oni Furlani, ki nimajo z njimi stikov in jih torej ne poznajo, jih po krivici smatrajo kot nižja biča. Njimi bodisi po plemenu bodisi po kulturi. Imenujejo jih »Sclasi«, »beneda«, ki zanje pomeni suženje in Slovane. Beneški Slovenci se ločijo od svojih mejakov ne le po razno različnih telesnih značilnostih, ampak tudi po različnih navadah in slogu. To tudi zato, ker se niso nikoli prilagodili položaju kolonov, namenjnikov in polovčarjev. Če vemo, v Benečiji take družine, smo lahko gotovi, da niso slovenske.

Portič svetokriških ribičev pri Trstu.

Na glavni cesti skozi Krajno vas (Setzana) so včasih postavili lep slavalok.

Na glavni cesti skozi Krajno vas (Setzana) so včasih postavili lep slavalok.

Na glavni cesti skozi Krajno vas (Setzana) so včasih postavili lep slavalok.

Na glavni cesti skozi Krajno vas (Setzana) so včasih postavili lep slavalok.

Na glavni cesti skozi Krajno vas (Setzana) so včasih postavili lep slavalok.

Na glavni cesti skozi Krajno vas (Setzana) so včasih postavili lep slavalok.

Na glavni cesti skozi Krajno vas (Setzana) so včasih postavili lep slavalok.

Na glavni cesti skozi Krajno vas (Setzana) so včasih postavili lep slavalok.

Na glavni cesti skozi Krajno vas (Setzana) so včasih postavili lep slavalok.

Na glavni cesti skozi Krajno vas (Setzana) so včasih postavili lep slavalok.

Na glavni cesti skozi Krajno vas (Setzana) so včasih postavili lep slavalok.

Na glavni cesti skozi Krajno vas (Setzana) so včasih postavili lep slavalok.

Na glavni cesti skozi Krajno vas (Setzana) so včasih postavili lep slavalok.

Na glavni cesti skozi Krajno vas (Setzana) so včasih postavili lep slavalok.

Na glavni cesti skozi Krajno vas (Setzana) so včasih postavili lep slavalok.

Na glavni cesti skozi Krajno vas (Setzana) so včasih postavili lep slavalok.

Na glavni cesti skozi Krajno vas (Setzana) so včasih postavili lep slavalok.

Na glavni cesti skozi Krajno vas (Setzana) so včasih postavili lep slavalok.

Na glavni cesti skozi Krajno vas (Setzana) so včasih postavili lep slavalok.

Na glavni cesti skozi Krajno vas (Setzana) so včasih postavili lep slavalok.

Trst, 10. marca
Nedeljske dopoldne je bilo sončno; vendar se v centru mesta niste mogli znebiti mučnega občutja zaradi teorije, ki ga je začela uganjati civilna policija. V središču mesta ne plačajo več toliko zlatih, kakor jih je bilo v petek zjutraj, ko je Trst s slovenskimi, jugoslovanskimi in z garbaldinskimi zastavami pozdravil zavezniško komitajo, da bi ob enem s tem izrazil in pokazal, da hoče kot 7. federalna republika k Titovi Jugoslaviji. To je napisano po vseh z dovih, to je tudi vroča zahteva vsakega tržaškega, primorskega ljudstva — in tudi Istre. Toda teror živih fašistov, skvadristov in SS-ovcev, ki so s pretepanjem, z grožnjami, s streljanjem v množice, z aretacijami, z vlemi in s menenjem zastav, začeli strahovati predvsem središče mesta, je do neke mere uspel — ali samo v središču mesta. V nunašnjih predelih mesta vsi danes še vedno zastav, kakor pred dnevi; tukaj je tržaško ljudstvo pripravljeno, braniti svoje zastave s peterokraki zvezdami, in silke tovarš Karla ter maršala Tita — tudi s svojo krvjo, kakor je dokazal današnji popoldan na Skednju.

»Samo je Trst nam manjka.« pove Veronika Savova, čez Trsta ni kruha za Istro. V Istri ni kruha, v Trstu smo imeli kruh. Moj sin, moj Ernest, je bil v borbah 20 mesecev, trikrat je prellil kri, pa pravi, da bi šel še v borbo. Trst mora biti naš!

»Bili smo rojeni Časi.« pove Ivanka, con, lahi pa so nas pisali Zakeli. V »Zakeli« so nas dali, smo rekli mi.

Zdaj začnejo pripovedovati vsi povprek krivice, ki so jih morali prepašati pod Italijo. Učitelji so izhajali otrokom v šoli zobe, fašisti avrila je izbil zobe 50 letnemu Tonetu Bernetiču. Marta Katofova je imela 14 let, ko so jo odgnali v tržaško Korošico. Zaprl jo so, ker je ušla v Rožarij izstrske otroke slovenske brati in pisati. Potem sta bili pod slavaloki na križku pri Averskem mostu še mladinci Cilka Savova in Vida Primočičeva. Fašisti so ju ujeti in pretepli. Vida je skočila s I. nadstopja in ušla. Cilko pa so tepli po hrbtu, in hodili s okovanimi čevlji po njej. Takrat je imela osemnajst let. Zdal čaka tudi ona na komisijsko. Pastir Katofo je moral nstati municijo, ko je bil »rasirelementa«. Dobili so ga na paš in ga pretepli.

Cesta se začne dvigati, v serpentinah. Nad temi vjugami se

»Prišel je hke tovariš Stanek... Prišel je s Vitokotom... Tu smo jih skrivali, tu smo vzdrževali zveze z njimi — po cesti so se ustavljali karabinjeri.«

Potem pokaže Tomaž s ponosom list, potrjen od krajevne K.N.O.O. da je delal tovariš Miklavčič — Tomaž od 1930. leta za Jugoslovijo. Ta dokument moramo fotografirati. Potem pride iz hiše še drugi. Tu je Justina Sik - Pavla; tudi ona je tretetala za partizane, pomagala jim je, da bi prišla Jugoslovijo. Po z dovih piše: DEMARKACIJSKO ORTO JE TREBA RAZBITI! Tomaž nas povabi na kozarec črnega istrskega vina. Dve »napaki« kraj ognjišča sedita pod »starki«, ena ima 85, druga 78 let; obe sta prali in pletli za partizane. Sedemletna Ančka Katofova iz Kratina, iz sosednje vasi, pa je nosila pošto v rokahih za partizane; bila je njihova najmlajša obveščevalka.

Med tem prideta dva moška in zahtevata dokumenta. Skrbno jih pregledujeta in si vpiseta imena. Ko vprašamo, kdo sta, odgovori eden izmed njiju s ponosom: »Jas sam Italija oblast.«

Vaščani začnejo svoja pripovedovanja z besedami: »Danes, ko smo osvobodjeni...«

Tod ob Rižani ima vsaka hiša svoj slavalok. Moški in dekleta obsejajo slike in približno zelenje na stene svojih zidanih domov. Na zidani skripti ob cesti piše: NAS KRAJ IMA 27 ŽRTEV - 5 VDOV - 6 OTROK — pidi borci so dali življenja za FLRI. Na slavaloku, ki pelje v Kratino, je na-

likih občinarjev slovenske. Ko je italijanizacija še dobro napredovala, je nacionalistični Kancler leta 1932, naklet v Trstu 65.000 Italijanov in 21.000 Slovencev. Zato je popolnoma umilno, če trdim, da je bila vsa obala od Mlj do Trst slovenska razen tega pol kilometra od sv. Andreja do stare ribarnice.

To slovensko obalo so nam ugrabili rimski imperialisti pri diplomatski misli leta 1919.

V drugi svetovni vojni so li Slovenci v borbo za to svojo obalo. Samo Primorci so zanj odlovali 18.000 Italijani! To obalo, katero so branili nemški Hitlerjevci, je osvobodila IV. jugoslovanska armada. Zanj pa traja to obalo... Italija! Prav gotovo je, da za samogoltnost nima para v vsej zgodovini.

Trst, 10. marca
Nedeljske dopoldne je bilo sončno; vendar se v centru mesta niste mogli znebiti mučnega občutja zaradi teorije, ki ga je začela uganjati civilna policija. V središču mesta ne plačajo več toliko zlatih, kakor jih je bilo v petek zjutraj, ko je Trst s slovenskimi, jugoslovanskimi in z garbaldinskimi zastavami pozdravil zavezniško komitajo, da bi ob enem s tem izrazil in pokazal, da hoče kot 7. federalna republika k Titovi Jugoslaviji. To je napisano po vseh z dovih, to je tudi vroča zahteva vsakega tržaškega, primorskega ljudstva — in tudi Istre. Toda teror živih fašistov, skvadristov in SS-ovcev, ki so s pretepanjem, z grožnjami, s streljanjem v množice, z aretacijami, z vlemi in s menenjem zastav, začeli strahovati predvsem središče mesta, je do neke mere uspel — ali samo v središču mesta. V nunašnjih predelih mesta vsi danes še vedno zastav, kakor pred dnevi; tukaj je tržaško ljudstvo pripravljeno, braniti svoje zastave s peterokraki zvezdami, in silke tovarš Karla ter maršala Tita — tudi s svojo krvjo, kakor je dokazal današnji popoldan na Skednju.

»Samo je Trst nam manjka.« pove Veronika Savova, čez Trsta ni kruha za Istro. V Istri ni kruha, v Trstu smo imeli kruh. Moj sin, moj Ernest, je bil v borbah 20 mesecev, trikrat je prellil kri, pa pravi, da bi šel še v borbo. Trst mora biti naš!

»Bili smo rojeni Časi.« pove Ivanka, con, lahi pa so nas pisali Zakeli. V »Zakeli« so nas dali, smo rekli mi.

Zdaj začnejo pripovedovati vsi povprek krivice, ki so jih morali prepašati pod Italijo. Učitelji so izhajali otrokom v šoli zobe, fašisti avrila je izbil zobe 50 letnemu Tonetu Bernetiču. Marta Katofova je imela 14 let, ko so jo odgnali v tržaško Korošico. Zaprl jo so, ker je ušla v Rožarij izstrske otroke slovenske brati in pisati. Potem sta bili pod slavaloki na križku pri Averskem mostu še mladinci Cilka Savova in Vida Primočičeva. Fašisti so ju ujeti in pretepli. Vida je skočila s I. nadstopja in ušla. Cilko pa so tepli po hrbtu, in hodili s okovanimi čevlji po njej. Takrat je imela osemnajst let. Zdal čaka tudi ona na komisijsko. Pastir Katofo je moral nstati municijo, ko je bil »rasirelementa«. Dobili

